

Полтава К.О.

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗЛОЧИНІВ

Автотранспортна злочинність за останні роки перетворилась на глобальне лихо у всьому світі від якого кожен рік на дорогах гинуть та травмуються мільйони людей. За оцінками Всесвітнього банку, в результаті дорожньо-транспортних пригод Україна щорічно втрачає дев'ять мільярдів доларів. Офіційна статистика свідчить, що смертність на вітчизняних дорогах перевищує смертність від онкологічних, серцево-судинних та інфекційних захворювань (Корн Т. Почему аварийность на дорогах Украины не признают государственной проблемой? / Т. Корн // Голос Украины. - 2010. - № 222 (4972). - С. 20).

Автомобілізація «посадила за кермо» мільйони по-різному підготовлених людей. Далеко не всі, хто допущений до керування транспортними засобами фізично, та і психологічно готові до цього. (Карпец И.И. Преступность: иллюзии и реальность/ И.И.Карпец. - М.: Российск. Право, 1992. - С. 320). Порушивши ті чи інші заборони при сприятливому збігу обставин, людина свідомо чи підсвідомо фіксує у пам'яті, що ніяких негативних наслідків не настало: ніхто не постраждав, а порушник залишився непокараним. Цей негативний досвід формує впевненість в особистій невразливості, яка відіграє криміногенну роль (Иншаков С.М. Криминология: Учебник/ С.М.Иншаков. - М.: Юриспруденция, 2000. - С.234).

Автотранспортна злочинність розглядається нами як соціально-правове та кримінологічне явище. Відомо, що дорожньо-транспортні делікти як складова частина необережної злочинності представляють для суспільства значну небезпеку. Особливо великий збитокносять порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинили тяжкі тілесні ушкодження та/або смерть людей (ч.2, 3 ст. 286 КК України).

Автотранспортній злочинності притаманні певні характерні риси: 1) це соціально-правове, специфічне явище, яке дійсно знаходить свій вираз у сукупності злочинів, які пов'язані з порушенням Правил дорожнього руху; 2)переважають у структурі необережних злочинів і становлять близько 75% ; 3) це специфічна злочинність, тому що немає тих ознак, які притаманні умисним злочинам; 4) це масив злочинів, який має свої закономірності та вчиняються водіями з різних обставин; 5) нерідко винним в автотранспортному злочині є як водій, так і потерпілий.

Згідно із статистичними даними у 2011 році було зареєстровано понад 13,800 злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту, а це на 7,2 % більше ніж у 2010 році. Невтішна і динаміка росту кількості осіб, потерпілих від ДТП. Якщо у 2010 таких осіб було близько 9 тис., з яких 2,2 тис. загинуло, то у минулому році - вже більше 10 тис. потерпілих, з яких 2,6 тис. померли.

Крім статистичних даних нами було досліджено близько 200 кримінальних справ за спеціальною анкетой. Відповідно до отриманих результатів була складена зведена таблиця, яка показала, що автотранспортні злочини вчиняються в основному на проїжджих частинах вулиць (50,7%) та перехрестях (32,9%), які не регулюються (39,5%) або регулюються тільки

розміткою (46,0%). Це пов'язано перш за все з великою щільністю руху та кількістю пішоходів у містах. Більшість автопригод стається восени (32,2%), наприкінці жовтня (16,4%), ввечері (45,4%).

Основним засобом скоєння автотранспортних злочинів є легкові автомобілі (75,6%), але великий відсоток припадає і на вантажні (11,2%).

Винуватцями переважної більшості автопригод є чоловіки (98 %) віком від 26 до 35 років (35,5%). Жінки становлять близько 2%. В основному це несудимі особи (83,6%), але і частка рецидивів.

Стаж водіння осіб, що скоїли дані злочини, розподіляється наступним чином: до 1 року - 5,3%, від 1 до 3 - 21,1%, від 4 до 10 - 37,5%, від 11 до 20 - 17,1%, більше 20 років

- 13,2%, не мали стажу водіння чи не мали права на управління транспортними засобами взагалі - 5,9%.

Категорію «А» мають 11,2% винуватців автопригод, «В» - 95,4%, «С» - 47,4%, «Ф» - 16,4%, «Е» - 15,8%.

Переважну кількість ДТП вчиняють водії вітчизняних автомобілів (78,9%). Масова частка іномарок - 21,1%.

За даними, отриманими під час дослідження, можна зробити висновок, що автомобілі білого (21,7%) та сірого (14,5%) є найбільш аварійно небезпечними. За ними йдуть: синій - 13,6 %, зелений - 13,6%, червоний - 12,5%, чорний - 9,2% та жовтий - 6,6%.

Однією з головних причин автотранспортної злочинності є стан алкогольного сп'яніння учасників дорожнього руху. При цьому близько 7% зловмисників зникають з місця скоєння ДТП. Дослідженням встановлено, що 12,5% водіїв та 33,5 % пішоходів знаходились від впливом алкоголю під час автопригоди.

Наступним, не менш важливим фактором впливу на аварійність, є швидкість руху. Серед розглянутих справ, майже 70% винуватців перевищували допустиму швидкість. З них: від 61 до 80 км/год - 40%, від 80 до 100 км/год - 21% та більше 100 км/год - 8%. А 98% водіїв (від загальної кількості) мали можливість уникнути зіткнення чи наїзду.

Україна не має підстав для оптимістичного прогнозу щодо зниження аварійності, оскільки, на відміну від розвинутих країн, вона не пройшла «буму» автомобілізації. В країні налічується близько 8,6 млн транспортних засобів, тобто на 1000 людей припадає понад 200 автомобілів, що свідчить про вступ у стадію «вибухового зростання», яка триватиме до насиченості (300-400 на 1000 людей). Збільшення автопарку об'єктивно зумовлюватиме зростання злочинів проти безпеки дорожнього руху. (Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту кримінально правове та кримінологічне дослідження): Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. - К., 2005. С. 7). Таким чином, автотранспортна злочинність як явище має вивчатися і надалі.